

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 12 Mawrth 2018

- YN BRESENNOL:** Y Cynghorydd Dylan Rees (Is-Gadeirydd) (Yn y Gadair)
- Y Cyngorwyr Lewis Davies, Richard Griffiths, Shaun Redmond, Alun Roberts, J. Arwel Roberts (*Is-Gadeirydd am y cyfarfod hwn*), Nicola Roberts
- Aelod Cyfetholedig: Mr Keith Roberts (Yr Eglwys Gatholig)
- Aelod Portffolio**
- R. Meirion Jones (Aelod Portffolio Addysg, Llyfrgelloedd, Ieuenctid a Diwylliant)
- WRTH LAW:** Prif Weithredwr
Pennaeth Dysgu
Rheolwr Sgriwtini (AGD)
Swyddog Pwyllgor (ATH)
- YMDDIHEURIADAU:** Y Cyngorwyr Aled Morris Jones (Cadeirydd), Trefor Lloyd Hughes, Richard O. Jones, Anest Frazer (Yr Eglwys yng Nghymru)
- HEFYD YN BRESENNOL:** **Aelodau Portffolio :** Y Cyngorwyr Llinos Medi Huws (Arweinydd ac Aelod Portffolio Gwasanaethau Cymdeithasol), John Griffith (Aelod Portffolio Cyllid), Alun Mummery (Aelod Portffolio Tai a Chefnogi Cymunedau), Dafydd Rhys Thomas (Aelod Portffolio Gwasanaethau Corfforaethol) Richard Dew (Aelod Portffolio Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd)
- Swyddogion :** Prif Weithredwr Cynorthwyol (Partneriaethau, Cymunedau a Gwella Gwasanaethau), Prif Weithredwr Cynorthwyol (Llywodraethu a Thrawsnewid Prosesau Busnes) Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151, Pennaeth Gwasanaethau Democraidd
- Erail :** Y Cyngorydd Jason Zalot (Maer Cyngor Tref Biwmares), Rhian Jones (Cadeirydd Pwyllgor Ymateb i Ymgynghoriad Ysgol Biwmares), Emma Taylor (Cadeirydd Corff Llywodraethol Ysgol Biwmares) Mr Islwyn Humphreys (Corff Llywodraethol Ysgol Talwrn) Bethan Wyn Jones (Rhieni a Thrigolion Talwrn)

Oherwydd absenoldeb y Cadeirydd, cadeiriwyd y cyfarfod gan y Cyngorydd Dylan Rees, yr Is-Gadeirydd. Etholwyd y Cyngorydd J. Arwel Roberts yn Is-Gadeirydd ar gyfer y cyfarfod hwn yn unig o'r Pwyllgor.

Croesawodd y Cadeirydd bawb a oedd yn bresennol i'r cyfarfod hwn o'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol gan gynnwys Aelodau, Swyddogion a chynrychiolwyr Ysgol a chymuned Biwmares ac Ysgol a chymuned Talwrn.

Gyda chaniatâd y Pwyllgor, dywedodd y Cadeirydd y byddai'n newid y trefn yr eitemau ar yr rhaglen ac yn cymryd eitemau 4 a 5 cyn eitem 3. Cytunodd y Pwyllgor i'r newid.

1 DATGAN DIDDORDEB

Datganodd y Cynghorydd Alun Roberts ddiddordeb personol nad oedd yn rhagfarnu o ran eitem 4 ar y rhaglen fel aelod o Gorff Llywodraethol Ysgol Biwmares.

Datganodd y Cynghorydd Nicola Roberts ddiddordeb personol nad oedd yn rhagfarnu o ran eitem 5 ar y rhaglen fel aelod o Gorff Llywodraethol Ysgol y Graig ac fel rhiant plentyn sy'n ddisgybl yn yr ysgol.

Datganodd y Cynghorydd Lewis Davies ddiddordeb personol nad oedd yn rhagfarnu yn eitem 4 a y rhaglen fel Cadeirydd Corff Llywodraethol Ysgol Llangoed.

2 COFNODION CYFARFOD 31 IONAWR, 2018

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfodydd blaenorol y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a gynhaliwyd ar y dyddiadau canlynol ac fe'u cadarnhawyd fel rhai cywir yn amodol ar y gwelliant a nodwyd:

- 31 Ionawr, 2018 (arbennig)
- 5 Chwefror, 2018, yn amodol ar gynnwys enw'r Cynghorydd Shaun Redmond yn y rhestr o'r rheini a oedd yn bresennol.

3 MONITRO PERFFORMIAD : CERDYN SGORIO CORFFORAETHOL CHWARTER 3 2017/18

Penderfynwyd gohirio ystyried yr eitem hon oherwydd diffyg amser. Roedd yr eitem wedi cael ei symud ar raglen y cyfarfod er mwyn caniatáu i eitemau 4 a 5 gael eu trafod yn gyntaf.

4 RHAGLEN MODERNEIDDIO YSGOLION - ARDAL SEIRIOL

Cyflwynwyd er sylw'r Pwyllgor - adroddiad y Pennaeth Dysgu yn cynnwys yr adroddiad ar ganlyniad yr Ymgynghoriad Statudol ar ailgyflunio'r ddarpariaeth addysg gynradd yn ardal Seiriol ynghyd ag argymhellion ar gyfer symud ymlaen gyda hynny.

Rhoes yr Aelod Portffolio Addysg, Llyfrgelloedd, Ieuenctid a Diwylliant adroddiad ar y broses ymgynghori a gynhaliwyd o 20 Tachwedd, 2017 hyd 6 Chwefror, 2018 a oedd wedi cynnwys cyfarfodydd gyda staff, llywodraethwyr a rhieni yn Ysgol Llangoed, Ysgol Biwmares ac Ysgol Llandegfan. Roedd yr ymatebion i'r ymgynghoriad yn niferus; roedd yr adroddiad yn nodi'r negeseuon o'r sylwadau a wnaed gan randdeiliaid yn y tair ysgol yn ogystal â'r ymatebion i'r arolwg ar-lein. Cyfeiriodd yr Aelod Portffolio at yr argymhellion a wnaed yn dilyn y broses ymgynghori sy'n cynnwys cau Ysgol Biwmares; gofynnir i'r Pwyllgor Sgriwtini ystyried y rhain ac argymhell i'r Pwyllgor Gwaith eu mabwysiadau yn ei gyfarfod a gynhelir ar 26 Mawrth, 2018. Eglurodd yr Aelod Portffolio fod yr Awdurdod wedi ymrwymo i foderneiddio ei ysgolion fel rhan o, ac yn unol â, Rhaglen Gyfalaf Ysgolion 21ain Ganrif Llywodraeth Cymru 21, sef rhaglen y mae'r Awdurdod a'r Weinyddiaeth yn ei chefnogi ar sail y gyrrwyr ar gyfer newid a ddisgrifir yn yr adroddiad ymgynghori. Fel rhan o'r

ymrwymiad hwn, mae'r Cyngor yn cydnabod bod moderneiddio addysg a sicrhau bod ei adeiladau ysgol yn creu amgylchedd dysgu dymunol sy'n ysgogi plant a phobl ifanc i ddod yn ddysgwyr effeithiol a datblygu sgiliau bywyd, yn flaenoriaeth uchel.

Dywedodd yr Aelod Portffolio, er y gall y broses ymddangos yn gymharol syml, codwyd materion arwyddocaol yn ystod y cyfnod hwnnw, ac mae'n amlwg o weithredu'r rhaglen foderneiddio ar yr Ynys hyd yma bod rhai ysgolion wedi gorfod cau fel bod eraill yn gallu datblygu ac, mewn rhai achosion, fel y gall ysgolion newydd sbon gymryd eu lle. Cydnabu'r Aelod Portffolio nad yw cau ysgol yn benderfyniad hawdd i'w ystyried nac i'w gymryd ond weithiau, mae'n rhaid gwneud penderfyniadau o'r fath ac mae hwn yn un o'r achlysuron hynny. Os yw'r Awdurdod am fod yn gyson â'r egwyddorion moderneiddio y mae wedi'u gweithredu hyd yn hyn, mae'n rhaid iddo gario ymlaen a chymryd penderfyniadau anodd. Serch hynny, mae'r Awdurdod wedi ystyried y sylwadau a wnaed yn ystod yr ymgynghoriad ac yn cydnabod bod hwn yn fater sy'n creu teimladau ac emosiynau cryf ymhlith rhieni am ei fod yn ymwneud ag addysg eu plant. Fodd bynnag, mae'r argymhellion a wnaed yn seiliedig ar y casgliadau y daethpwyd iddynt, er eu bod yn cynnwys cau Ysgol Biwmares, yn mynd y tu hwnt i'r un ysgol honno ac yn cymryd i ystyriaeth anghenion addysgol ardal Seiriol yn ei chyfanrwydd.

Dywedodd y Pennaeth Dysgu bod yr adroddiad ymgynghori yn ceisio rhoi crynodeb o'r ymatebion i'r broses ymgynghori statudol a gynhaliwyd - mae Rhan 4 yr adroddiad yn crynhoi prif sylwedd y sylwadau o'r cyfarfodydd ymgynghori yn y tair ysgol. Mae Adran 5 yr adroddiad yn nodi'r safbwyntiau a fynegwyd gan yr ymatebwyr o Ysgol Biwmares sydd, ar y cyd, yn adlewyrchu teimlad cryf y dylai Ysgol Biwmares aros ar agor. Yn ogystal â'r 58 ymateb a dderbyniwyd yn ystod y cyfnod ymgynghori, derbyniwyd deiseb electronig a lofnodwyd gan 543 o bobl a deiseb bapur a lofnodwyd gan 363 o bobl ac a gyflwynwyd i'r Cyngor Llawn ar 28 Chwefror, 2018. Mae'r ddwy ddeiseb yn mynegi gwrthwynebiad pendant i'r bwriad i gau Ysgol Biwmares. Derbyniwyd amrediad o ohebiaethau fel y cânt eu rhestru yn cynnwys llythyr gan Gorff Llywodraethol Ysgol Biwmares yn cynnwys 7 atodiad, un ohonynt yn Asesiad Effaith Gymunedol ac un arall yn gyfres o bedwar o opsiynau amgen sydd wedi'u rhestru fel A i D yn y dadansoddiad yn adran 5.18 yr adroddiad. Gan ddefnyddio'r un meini prawf sgorio â'r rhai a ddefnyddiwyd ar gyfer yr opsiynau gwreiddiol, dywedodd y Swyddog fod Opsiwn A yn sgorio 71 tra bod Opsiynau, B, C a D i gyd yn sgorio oddeutu 77 sy'n dod â nhw'n agos at yr opsiynau a ffefir a sgoriodd 79. Mae'r Awdurdod hefyd wedi ystyried yr Asesiad Effaith Gymunedol a luniwyd gan Bwyllgor Ymateb Ysgol Biwmares i'r Ymgynghori; ac yn Atodiad 10 yr adroddiad, nodir yr ymatebion cymharol ohono a'r arolwg a gynhaliwyd gan yr Awdurdod, ac mae'r rhain yn dangos sut mae gwahanol grwpiau targed y ddau arolwg wedi arwain at ganlyniadau gwahanol. Mae'r asesiad effaith gymunedol gan y grŵp lleol a ganolbwyntiodd yn bennaf ar ymateb rhanddeiliaid Biwmares yn dangos bod 95% o'r ymatebwyr yn anghytuno â chau Ysgol Beaumaris tra bod asesiad effaith gymunedol yr Awdurdod yn canolbwyntio ar randdeiliaid o'r tair ysgol sydd dan ystyriaeth yn ardal Seiriol ac yn nodi bod nifer y rhai sy'n anghytuno â chau Ysgol Biwmares yn agosach at 47%. Dywedodd y Swyddog fod Adran 6 yr adroddiad yn amlinellu ymatebion Ysgol Llandegfan tra bod adran 7 yn cyfeirio at yr ymatebion gan Ysgol Llangoed.

Anerchwyd y Pwyllgor gan Emma Taylor, Cadeirydd Corff Llywodraethol Ysgol Biwmares, Rhian Jones, Cadeirydd Pwyllgor Ymateb i Ymgynghoriad Ysgol Biwmares a'r Cynghorydd Jason Zalot, Maer Tref Biwmares a rhannwyd eu sylwadau nhw a sylwadau cymuned Biwmares ar y cynigion i foderneiddio'r ddarpariaeth addysg gynradd yn ardal Seiriol. Pwysleisiwyd y gwrthwynebiad gwirioneddol sydd yn y gymuned i'r bwriad i gau Ysgol Biwmares, ac yng ngoleuni hyn, a'r effaith andwyol ddifrifol iawn y byddai cau'r ysgol yn ei chael ar dref Biwmares, roeddent yn annog y Pwyllgor i argymhell bod y cynnig naill ai'n cael ei wrthod neu'n cael ei ohirio hyd ar gyfer ystyriaeth bellach. Wrth wneud eu sylwadau, daethant â'r materion canlynol hefyd i sylw'r Pwyllgor –

- Bod Corff Llywodraethol Ysgol Biwmares wedi gweithio'n galed gyda'r Pwyllgor Lleol a sefydlwyd i Ymateb i'r Ymgynghoriad, cynghorwyr lleol, rhieni a staff yr ysgol i ddatblygu a chynhyrchu 4 o opsiynau amgen a chredadwy yn lle'r hyn a gynigir gan yr Awdurdod. Gwnaed hyn ar ôl derbyn sicrwydd yn ystod y cam ymgynghori anffurfiol y byddai'r Awdurdod yn ystyried opsiynau eraill. Gallai'r opsiynau amgen sy'n cael eu cyflwyno achub dyfodol Ysgol Biwmares a byddai tri o'r opsiynau yn golygu y byddai'r tair ysgol yn yr ardal oll yn aros ar agor. At hynny, o dan y system sgorio a ddefnyddiwyd gan yr Awdurdod, roedd yr holl opsiynau amgen a gynigiwyd yn sgorio rhwng 70 a 80 o bwyntiau, sef yn gyfartal â'r opsiynau sgôr uchaf a gynhyrchwyd gan yr Awdurdod.
- Nid yw'n glir a yw'r opsiynau hyn wedi cael eu hystyried o ddifrif, sy'n siomedig o ystyried y gwaith y mae hyn wedi ei olygu a'r gefnogaeth iddynt. Dylid edrych arnynt yn yn fanwl a'u cynnwys yn llawn yn y broses ymgynghori. Mae'n esgeulus ar ran y Cyngor i daro golwg sydyn drostynt yn unig ac nid yw'n gwneud dim i leddfu'r amheuan bod y penderfyniad i gau Ysgol Biwmares wedi cael ei wneud o'r cychwyn cyntaf.
- Bod yr Awdurdod wedi cynnal yr ymgynghoriad lleiaf posibl ac nad yw'n gwranddo ar bryderon y gymuned nac yn ateb y cwestiynau a godwyd yn yr ymgynghoriad. Mae'r Arolwg ar yr Effaith Gymunedol yn dangos yn glir y rhan bwysig y mae'r ysgol yn ei chwarae ym mywyd y gymuned, y pryderon sydd gan bobl am golli eu hysgol a'r effaith negyddol y byddai hyn yn ei gael ar y dref gyfan. Mae'r ysgol yn rhan annatod o'r gymuned; y bwriad yw ei chau a cheisio integreiddio cyfleuster Gofal Ychwanegol ar y safle nad yw'r dref ei eisiau. Mae hyn wedi gwneud pobl yn ddiog.
- Bod Biwmares yn wynebu'r posibilrwydd o fod yr unig dref ar yr Ynys heb ysgol gyda'r goblygiadau sydd ynghlwm wrth hynny o safbwynt ei thwf a'i ffyniant yn y dyfodol. Nid yw'r dref wedi derbyn llawer o gymorth i greu cyflogaeth i ysbrydoli'r genhedlaeth iau i aros yno. Yn lle hynny, mae'r dref wedi colli gwasanaethau, mae cyfleoedd ar gyfer tai cymdeithasol wedi cael eu rhwystro ac mae'n wynebu cael cyfleuster a fydd yn dod â mwy o bobl sydd wedi ymddeol i'r dref.
- Mae'r Côd Trefniadaeth Ysgolion yn nodi gofynion penodol mewn perthynas â chynigion sy'n ymwneud ag ad-drefnu ysgolion. Mae'n nodi fod rhaid i'r cynigydd, o fewn 13 wythnos i ddiwedd y cyfnod ymgynghori, gyhoeddi adroddiad ymgynghori sy'n crynhoi pob un o'r materion a godwyd gan yr ymgynghoreion, sy'n ymateb i'r rhain trwy gynnig eglurhad, newid y cynnig neu wrthod y pryderon gyda rhesymau i gefnogi hynny ac sydd hefyd yn nodi barn Estyn. Nid yw barn Estyn yn cael ei gynnwys yn yr adroddiad ymgynghori a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Sgriwtini er bod y Côt yn mynnu hynny ac er ei fod wedi'i wneud yn glir o'r blaen fod barn Estyn yn ffactor arwyddocaol yn yr achos dros newid.
- Nid yw'r adroddiad Ymgynghori yn bodloni'r meini prawf penodol iawn a nodir yn y Côt. Dylai'r Awdurdod felly gymryd amser i baratoi dogfen fwy cynhwysfawr sy'n bodloni gofynion y Côt.
- Er bod cofrestr risg wedi cael ei chreu mewn perthynas â'r cynigion ar gyfer newid, nid yw'r ddogfen yn egluro sut y bydd y rhain yn cael sylw, gan gynnwys y risg y byddai rhieni'n dewis anfon eu plant i ysgolion heblaw Ysgol Llangoed neu Ysgol Llandegfan.
- Nad yw'r ddogfen yn nodi costau ariannol manwl y cynnig i ad-drefnu gan gynnwys yr arbedion refeniw a fyddai'n deillio o'r cynigion.
- Mewn ardaloedd eraill lle mae ysgol wedi cau, cynigwyd ysgolion newydd mawr i leddfu'r ergyd; nid dyma'r achos yn ardal Seiriol er bod Biwmares yn ddewis amlwg ar gyfer ysgol newydd.
- Rhaid cofio y bydd y penderfyniad yn arwain at ganlyniadau yn y pen draw, ac y bydd y canlyniadau hynny'n ymestyn y du draw i ystyriaethau addysgol yn unig ac y byddant yn effeithio ar y dref a'r gymuned am flynyddoedd i ddod.

Eglurodd y Pennaeth Dysgu nad oedd ymateb Estyn i'r cynigion wedi ei dderbyn hyd yma ac y bydd yn mynd ar ôl hynny. Dywedodd fod y Gwasanaeth yn cydnabod bod teimladau cryf yn y gymuned ynghlwm â'r cynigion, ac er bod yr Awdurdod wedi ceisio crynhoi'r

ymatebion a dderbyniwyd mewn modd sydd mor deg â phosib yn yr adroddiad ymgynghori, cydnabyddir, oherwydd nifer yr ymatebion a dderbyniwyd, nad oes modd adlewyrchu pob sylw yn unigol.

Siaradodd y Cynghorwyr Lewis Davies ac Alun Roberts fel Aelodau Lleol. Cyflwynodd y Cynghorydd Lewis Davies 12 gwestiwn yn gofyn am eglurhad ynghylch rhai o'r materion a godwyd gan y gymuned, llywodraethwyr yr ysgol a'r cyngor tref gan gynnwys y rhai y cyfeirir atynt uchod ac eraill mewn perthynas â'r defnydd o adeilad yr ysgol wedi iddi gau; datblygiadau posib ar y safle yn ychwanegol at y cyfleuster Tai Gofal Ychwanegol; gofynion y CDLI ar y Cyd mewn perthynas â Biwmares fel canolfan gwasanaethau lleol a nodwyd; ystyried statws Biwmares fel tref a bwrdeistref frenhinol; cadernid y broses ymgynghori a chyfranogiad rhanddeiliaid; y cynlluniau ar gyfer darparu'r gwasanaethau heblaw am rai addysgol sydd ar hyn o bryd yn cael eu darparu o'r ysgol; effaith ar yr ôl troed carbon yn sgil y traffig cynyddol rhwng y cartref a'r ysgol (plant yn gorfod teithio i lefydd eraill) pe byddai'r ysgol yn cau.

Dywedodd y Cynghorydd Alun Roberts, er bod y cynigion yn ymddangos yn rhesymol yn seiliedig ar ystadegau moel, maent yn annerbyniol yn ei farn ef ar sail Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau weithio gyda chyrff eraill i greu cymunedau hyfyw, cadarn a llwyddiannus; cymunedau sy'n hyrwyddo cydraddoldeb, tegwch a chydlyniant a lle mae'r Gymraeg yn ffynnu - ni fydd hyn yn bosib os bydd Ysgol Biwmares yn cau. I'r gwrthwyneb, os bydd yr ysgol yn cau, bydd yn dinistrio'r gymuned. Er bod y ddarpariaeth addysgol yn Ysgol Llangoed ac Ysgol Llandegfan o ansawdd uchel, mae'r pentrefi yn eithaf anghysbell ac nid yw'r cysylltiadau ffyrdd ymysg y gorau. Mae trigolion Biwmares felly'n fwy tebygol o ymarfer eu dewis fel rhieni yn seiliedig ar eu gwaith a phatrymau eu bywydau, gan olygu y bydd llawer yn edrych ar ysgolion yn ardal Bangor, yn enwedig gan fod cynlluniau ar y gweill ar gyfer dwy ysgol newydd yn y ddinas sy'n ei gwneud yn ddeniadol o ran addysg a hwylustod. Ychwanegodd yr Aelod Lleol nad yw ward Seiriol yn unfurf neu'n gydlynol ei natur; mae'r tair cymuned sy'n ffurfio'r ward yn wahanol iawn sy'n golygu nad yw cadw dwy ysgol yn agored a chau Ysgol Biwmares yn ymarferol neu'n ddichonadwy. Ateb gwell fyddai cadw Ysgol Biwmares ar agor a defnyddio'r cyfle y bydd datblygu cyfleuster gofal Ychwanegol ar yr un safle yn ei greu o ran sefydlu menter ar gyfer pontio'r cenedlaethau.

Cyfeiriodd y Cadeirydd at ddatganiad (a ddarllenodd allan) a wnaed gan y Cynghorydd Carwyn Jones, y trydydd Aelod Lleol na allai fod yn bresennol yn y cyfarfod hwn oherwydd ei fod yn mynychu cynhadledd niwclear ar ran y Cyngor. Roedd y datganiad yn cyfeirio at ymateb ffurfiol y Cynghorydd Jones fel un o'r tri Aelod Lleol ar ran ward Seiriol ac sy'n cael ei atgynhyrchu yn yr adroddiad o dan Atodiad 3 (sy'n cynnwys datganiad o ddiddordeb y mae wedi derbyn caniatâd arbennig gan y Pwyllgor Safonau yn ei gylch i gymryd rhan yn y trafodaethau ar y mater hwn). Dywedodd yr Aelod Lleol ei fod, yn ystod yr ymgynghoriad, wedi gwneud sylwadau cryf iawn ar gyfer ymchwilio i bob ffordd bosib o gadw'r tair ysgol ar agor. Mae'n cyfeirio at y ffaith fod trefi yn ganolog i strategaethau cynllunio lle a bod trefi angen ysgolion. Mae rhagamcanion y dyfodol ar gyfer niferoedd disgyblion yn dda iawn ac mae'r twf posib yn debygol o fod hyd yn oed yn fwy pan ystyrir y datblygiadau mawr ar yr Ynys. O gofio bod llawer o ansicrwydd ynghylch y newidiadau poblogaeth y gall Ynys Môn fod yn eu hwynebu dros y deng mlynedd nesaf, mae Ysgol Biwmares yn cynnig capasiti addysgol y gall bod angen amdano ymhen ychydig flynyddoedd. Felly, mae'r Aelod Lleol yn awgrymu na ddylai'r Awdurdod wneud unrhyw beth am rŵan hyd oni fydd mwy o wybodaeth ar gael ynghylch y modd y mae'r niferoedd yn debygol o ddatblygu a chadw'r capasiti yng nghornel De ddwyreiniol yr Ynys.

Dywedodd yr Aelod Portffolio Addysg, Llyfrgelloedd, Diwylliant ac Ieuencid, er bod y teimladau yn erbyn cau Ysgol Beaumaris wedi'u gwneud yn glir a'u bod yn ddealladwy, mae'r Awdurdod hefyd yn gorfod ystyried Ysgol Llangoed ac Ysgol Llandegfan yng nghyd-

destun anghenion addysgol ardal Seiriol yn ei chyfanrwydd. Y llun sydd wedi cael ei bortreadu yw un o ddyfodol cadarnhaol lle mae Ysgol Biwmares yn aros ar agor, ond mae'r realiti yn wahanol. Mae llai na 50 o ddisgyblion yn Ysgol Beaumaris ar hyn o bryd, sef ysgol a gafodd ei hadeiladu ar gyfer 240 o ddisgyblion ac sydd â lle ar hyn o bryd i 160 o blant. O ran y 12 cwestiwn a gyflwynwyd gan un o'r Aelodau Lleol, dywedodd yr Aelod Portffolio y byddai wedi bod yn ddefnyddiol cael rhybudd ohonynt ymlaen llaw er mwyn gallu ymateb yn llawnach iddynt. Fodd bynnag, ni fedrir rhoi ateb pendant rŵan i lawer o'r materion a godwyd oherwydd nad oes penderfyniad wedi'i wneud, ac o'r herwydd, nid yw'r gwaith manwl a fyddai o reidrwydd yn dilyn penderfyniad wedi'i wneud eto. Dywedodd fod yr opsiynau amgen a gyflwynwyd gan Gorff Llywodraethol Ysgol Biwmares wedi cael eu hystyried, ond nad oedd yn gallu gweld eu bod yn disodli'r cynigion a argymhellwyd gan yr Awdurdod.

Roedd y Pennaeth Dysgu yn cyd-fynd â'r sylwadau a wnaed gan yr Aelod Portffolio a dywedodd nad oedd hi'n bosib ymateb iddynt mewn ffordd ystyrlon a gwybodus yn y cyfarfod oherwydd nad oedd wedi gweld y cwestiynau a ofynnwyd ymlaen llaw. Fodd bynnag, roedd hi'n cydnabod y bydd angen ymchwilio ymhellach i nifer o faterion a chadarnhaodd y byddai hi'n sicrhau y bydd datganiad a / neu atodiad ar gael i fynd i'r afael â rhai o'r cwestiynau a godwyd. Eglurodd ymhellach fod y wybodaeth ariannol yn y ddogfen ymgynghori yn seiliedig ar yr amcangyfrifon gorau sydd ar gael ar hyn o bryd a bod y ddogfen ymgynghori anstatudol yn cynnwys gwybodaeth lawnach oherwydd ei bod yn nodi'r costau ar gyfer yr holl opsiynau a gyflwynwyd ar yr adeg honno, gan gynnwys costau cyfalaf, costau cludiant, arbedion referniw ac arbedion net, derbyniadau cyfalaf, cost net y prosiect, costau benthyca a chostau blynyddol. Mae'r costau amlinellol a gynhwysir fel rhan o'r ddogfen a gyflwynwyd i'r cyfarfod heddiw yn cyfeirio at yr arbedion net sy'n deillio o weithredu'r argymhelliad o ran cau Ysgol Biwmares yn unig.

Rhoddodd y Pwyllgor ystyriaeth i'r wybodaeth a gyflwynwyd yn ysgrifenedig ac ar lafar ac fe wnaed y pwyntiau canlynol –

- Roedd y Pwyllgor yn cydnabod bod cau ysgol yn gynnig anodd a di-groeso; nododd y Pwyllgor ei fod yn deall cryfder y teimlad yng nghymuned Biwmares mewn ymateb i'r argymhelliad i gau ysgol gyrradd y dref.
- Nododd y Pwyllgor y codwyd nifer o faterion yn ystod y cyfarfod a bod nifer ohonynt yn parhau i fod heb eu hateb. Nododd y Pwyllgor y bydd rhai materion yn dod yn fwy eglur unwaith y bydd y gwaith manwl yn dechrau ar ôl gwneud y penderfyniad; nododd y Pwyllgor hefyd fod angen ymchwilio ymhellach i faterion eraill cyn gwneud penderfyniad.
- Nododd y Pwyllgor mai un o'r gyrrwyr am newid yw'r angen i sicrhau cyflenwad digonol o Benaethiaid ar gyfer y dyfodol. Nododd y Pwyllgor ymhellach fod y ddogfen ymgynghori statudol yn datgan y bydd 50% o brifathrawon cynradd yr Awdurdod yn ymddeol yn ystod y pum mlynedd nesaf. Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ynghylch sut y daethpwyd at y ffigur hwnnw a holodd ynghylch trefniadau cynllunio olyniaeth yr Awdurdod i fynd i'r afael â'r posibilrwydd hwn. Dywedodd y Pennaeth Dysgu bod hwn yrrwr ar gyfer newid yn y strategaeth wreiddiol a gyflwynwyd yn 2012. Erbyn hyn, mae 36% o brifathrawon ysgolion cynradd yr Awdurdod dros 50 mlwydd oed; mae nifer o benaethiaid wedi ymddeol yn ystod y 5 mlynedd diwethaf a disgwylir y bydd mwy yn gwneud hynny yn y 5 mlynedd nesaf. Ar hyn o bryd, mae un ar ddeg o ysgolion cynradd yn rhannu Pennaeth ac mae trefniadau rheoli ar y cyd ar waith mewn nifer o ysgolion cynradd eraill. Mae'r Awdurdod wedi bod yn cael anawsterau recriwtio penaethiaid ysgolion cynradd; mae rhaglen wedi'i sefydlu i fynd i'r afael â'r sefyllfa ac mae proffil oedran penaethiaid ysgolion cynradd yr Awdurdod bellach wedi gostwng. Yn ogystal, ac yr un mor arwyddocaol yw'r angen i gynyddu capasiti o ran arweinyddiaeth. Mae ysgolion effeithiol yn cael eu harwain yn dda. Mae ar Bennaeth angen amser digyswllt digonol i roi sylw i safonau rheoli, ansawdd ac addysg. Mae hyn yn llawer anoddach mewn ysgolion lle mae penaethiaid mewn gwirionedd yn yr ystafell ddosbarth 80% o'r amser. Dywedodd y Swyddog fod yr

Awdurdod wedi bod yn gweithio ar gynlluniau olyniaeth yn ystod yr ychydig flynyddoedd diwethaf a dyna'r rheswm pam y mae'n gallu cwrdd â'i rwymedigaethau ar hyn o bryd. Mae deunaw o benaethiaid ifanc ar yr Ynys wedi ennill cymhwyster CPCP yn ystod y blynyddoedd diwethaf ac mae hyn o ganlyniad i gynlluniau olyniaeth yr Awdurdod. Mae'r Awdurdod wedi ymrwmo i wneud popeth a all i roi cyfle i unigolion ymgymryd â chyfrifoldebau yn arbennig o ran cyfleoedd ffederaleiddio meddal ac mae'r broses hysbysebu'n adlewyrchu hyn; fodd bynnag, un o'r heriau mwyaf yw perswadio penaethiaid i ddod yn benaethiaid ysgolion bach oherwydd yr ymrwymadau addysgu y mae'n rhaid iddynt eu cymryd mewn ysgolion llai.

- Nododd y Pwyllgor fod y broses o foderneiddio ysgolion yn yr achos hwn yn golygu cau ysgol a symud ei disgyblion i'r ddwy ysgol arall sydd yn yr ardal sydd yn gyfystyr â'u trosglwyddo. Nododd y Pwyllgor fod y broses ad-drefnu mewn rhai ardaloedd eraill o'r Ynys wedi arwain at ysgol newydd; gofynnodd am eglurhad ar y rhesymau pam nad yw cynllun tebyg yn cael ei gynnig ar gyfer ardal Seiriol. Dywedodd y Pennaeth Dysgu fod ysgol ardal newydd ymhlith yr 20 opsiwn gwreiddiol yn y ddogfen ymgynghori anstatudol; nid aethpwyd ar ôl yr opsiwn hwn oherwydd nid ystyriwyd y byddai'n datrys y sefyllfa, nid yn lleiaf oherwydd bod dod o hyd i safle addas ar gyfer y disgyblion o'r tair ysgol yn broblemus; nid dyna oedd yr ateb mwyaf cost-effeithiol yn yr achos hwn.

- Nododd y Pwyllgor nad yw'r ddogfen ymgynghori statudol yn cynnig achos ariannol cynhwysfawr ar gyfer y datrysiad a gynigiwyd o ran moderneiddio; crynodeb byr yn unig a geir o'r ystyriaethau ariannol. Eglurodd y Pennaeth Dysgu bod yr achos busnes ar gyfer yr holl gynigion moderneiddio yn cael eu llunio yn nes ymlaen yn y broses. Yr hyn sydd ar gael yw canlyniadau'r gwaith a wnaed ar y cyd â'r Gwasanaeth Cyllid sy'n amcangyfrifon bras o'r costau; ni fedr yr Awdurdod fynd yn bellach na hyn hyd oni fydd manylion terfynol am leoliad yr ysgol yn hysbys. Cafodd cymhariaeth o gostau pob opsiwn a ystyriwyd eu cynnwys yn y ddogfen ymgynghori anstatudol.

- Nododd y Pwyllgor fod elfen o ansicrwydd, ac felly o risg yn gysylltiedig â thybio y bydd rhieni yn ffafrio Ysgol Llangoed neu Ysgol Llandegfan petai Ysgol Biwmares yn cau oherwydd mae'n bosibl y byddent yn penderfynu anfon eu plant i ysgolion mewn ardaloedd eraill. Nododd y Pwyllgor nad yw'r adroddiad ymgynghori yn nodi beth fyddai'r canlyniad pe bai rhieni yn dewis peidio ag anfon eu plant i Ysgol Llangoed neu Ysgol Llandegfan na'r effaith y byddai hynny yn ei gael ar y ddwy ysgol honno. Felly, gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ynghylch a oedd yr Awdurdod wedi gwneud asesiad o'r effaith petai rhieni yn dewis peidio ag anfon eu plant i Ysgol Llangoed neu Ysgol Llandegfan. Dywedodd Pennaeth Dysgu fod yr Awdurdod yn ceisio diweddarau'r asesiad effaith yn rheolaidd ym mhob cam o'r broses, gan olygu bod y math yma o waith asesu effaith yn mynd rhagddo'n barhaus. Dywedodd y Swyddog, er bod pa ysgol y bydd y 263 o ddisgyblion yn yr ardal yn ei mynychu dros y 4 i 5 mlynedd nesaf yn fater o ddewis i'r rhieni, mae hefyd yn fater i'r Awdurdod fel y gall gynllunio'r dalgylch, a dyna'r rheswm dros yr argymhelliad i adolygu'r dalgylch cyfredol. Gan mai'r Awdurdod yw'r Awdurdod Mynediad, gall rhieni wneud cais i symud eu plant i ysgol wahanol ar yr amod fod lle ar gael yn yr ysgol y maent wedi ei dewis. Mae'r Awdurdod yn ceisio edrych ar yr achosion amrywiol a'r effaith ar y dalgylch cyfan pe bae hynny'n digwydd.

- Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ar ddemograffeg yr ardal o ran nifer y plant sy'n derbyn eu haddysg y tu allan i'r ardal a nifer y plant sy'n dod i'r ardal i gael eu haddysg. Nododd y Pwyllgor y gallai amodau'r farchad a ffactorau economaidd ar ffurf prisiau tai a rhenti uchel ym Miwmares ddylanwadau ar y dewisiadau y mae pobl yn eu gwneud. Dywedodd y Pennaeth Dysgu fod 14% yn mynychu Ysgol Biwmares o'r tu allan i'r dalgylch; 37% yn Ysgol Llandegfan a 30% yn Ysgol Llangoed. O ran niferoedd, mae 9 o blant yn gadael dalgylch Ysgol Llandegfan ar gyfer eu haddysg tra bod 53 yn dod i mewn i'r dalgylch; ar gyfer Ysgol Llangoed mae 25 yn dod i mewn a 29 yn gadael; ar gyfer Ysgol Biwmares mae 5 yn dod i mewn a 34 yn gadael. Mae hwn yn ffactor sydd wedi arwain at y sefyllfa y mae Ysgol Beaumaris ynddi yn awr.

- Nododd y Pwyllgor fod yr Aelod Cynulliad ynghyd â'r Aelod Seneddol dros Ynys Môn wedi mynegi pryderon ynglŷn â'r bwriad i gau Ysgol Biwmares yn ystod y dyddiau

diwethaf. Dywedodd y Pennaeth Dysgu bod derbyn sylwadau / gohebiaeth gan yr AC a'r AS ac eraill yn ystod y dyddiau diwethaf yn siom i'r Awdurdod gan y byddai disgwyl i'r mynegiadau hynny o bryder fod wedi'u gwneud yn ystod y cyfnod ymgynghori, nid wedyn. Fodd bynnag, bydd yr Awdurdod yn ystyried pob mater a godwyd a bydd yn ceisio sicrhau bod y Pwyllgor Gwaith yn gallu gwneud penderfyniad gyda'r holl ffeithiau wrth law.

- Gofynnodd y Pwyllgor am sicrwydd, pe bai Ysgol Biwmares yn cau, a chan gofio nifer y rhieni sy'n gweithio ac sy'n dibynnu arni, y byddai'r ddarpariaeth ar gyfer plant ysgol meithrin h.y. clybiau brechwast a chlybiau gofal cyn ac ar ôl ysgol yn parhau yn yr ysgolion eraill. Dywedodd y Pennaeth Dysgu mai uchelgais yr Awdurdod yw sicrhau darpariaeth briodol cyn belled ag y bo modd ar gyfer yr holl ystodau oedran ar yr un safle. Fodd bynnag, mae'r Awdurdod yn ymwybodol bod darpariaeth Cylch Meithrin a WPPA ar hyn o bryd yn gweithredu o safle Ysgol Biwmares; felly byddai'n rhaid i'r Awdurdod ystyried yn ofalus y ddarpariaeth ar gyfer yr ystod oedran hon ochr yn ochr â'r cynlluniau ar gyfer plant oedran ysgol statudol.

Gwnaeth y Prif Weithredwr y pwyntiau canlynol –

- Bod dyletswydd a chyfrifoldeb ar yr Awdurdod i roi sylw i farn rhanddeiliaid yn ardal Seiriol yn ei chyfanrwydd. Er bod y sylwadau a wnaed yn y cyfarfod hwn wedi canolbwyntio ar anghenion Biwmares, mae'n debyg y byddai trigolion Llangoed a Llandegfan hefyd wedi gallu gwneud achos cadarn dros ddiogelu'r ddarpariaeth addysg yn eu hardaloedd.
- Yn 2012 fe wnaeth Estyn hi'n glir nad oedd yr Awdurdod yn cymryd camau digonol i fynd i'r afael â'r broblem lleoedd gwag yn ei ysgolion, sef un o'r rhesymau dros roi'r Gwasanaeth Addysg yn Ynys Môn mewn mesurau arbennig ar yr adeg honno. Mae canran uchel o leoedd gwag yn Ysgol Biwmares ac mae hynny, yn ei dro, yn cyfrannu at nifer y lleoedd gwag yn Seiriol ac mae'n sail i ailystyried y ddarpariaeth addysg yn yr ardal.
- Mae Llywodraeth Cymru ac Estyn yn nodi bod ysgol gyda llai na 150 o ddisgyblion yn cael ei hystyried yn ysgol fach. Mae gan Ysgol Biwmares ac Ysgol Llangoed, gyda'i gilydd, rhyw 110 o ddisgyblion sy'n golygu nad ydynt yn cwrdd â'r hyn y mae Llywodraeth Cymru ac Estyn yn ei ddisgwyl o ysgol yr 21ain ganrif sy'n addas ar gyfer y dyfodol.
- Codwyd pryderon hefyd pan gyflwynwyd y syniad o ysgol ardal newydd ar gyfer Caergybi oherwydd roedd hynny'n golygu addasu safle Cybi a'r ysgol bresennol. Mae'r ysgol hon bellach ar agor ac wedi sefydlu. Byddai unrhyw waith ailwampio yn Ysgol Llangoed ac Ysgol Llandegfan yn cael ei wneud gyda golwg ar ddod â nhw i fyny at y safonau a ddisgwylir o Ysgolion yr 21 ain Ganrif a byddai'n cyfateb i'r safonau a geir mewn ysgol newydd.
- Pan drafodwyd y ddogfen ymgynghori anstatudol ar foderneiddio ysgolion yn ardal Seiriol mewn cyfarfod blaenorol o'r Pwyllgor Sgriwtini, dywedwyd bod canran uchel o rieni yn dewis peidio ag anfon eu plant i'r ysgol leol ym Miwmares; mae hyn yn ffactor yn yr hafaliad ac mae'n wir i ryw raddau ar gyfer ardal ehangach Seiriol.

Cynigiodd y Cynghorydd Lewis Davies y newidiadau canlynol i argymhellion y Swyddogion fel y'u nodwyd yn yr adroddiad ysgrifenedig –

- Gohirio gwneud penderfyniad er mwyn caniatáu mwy o amser i adolygu ac i asesu'r effaith ar y gymuned ac, yn ogystal, i ffurfio grŵp rhanddeiliaid i edrych yn fanwl ar ffyrdd eraill o liniaru'r risgiau yn yr ardal.
- Bod ysgol gynradd yn cael ei chadw ar y safle presennol ym Miwmares ar y sail bod y rhagamcanion o ran niferoedd disgyblion yn dangos y bydd cynnydd yn y dyfodol.
- Bod yr ysgol gynradd ar y safle presennol ym Miwmares yn cael ei chadw a'i hintegreiddio gyda'r cyfleuster Tai Gofal Ychwanegol i greu model newydd lle mae disgyblion a dinasyddion hŷn yn gweithio gyda'i gilydd ac yn rhannu profiadau.

Yn y bleidlais ddilynol, roedd y mwyafrif o Aelodau'r Pwyllgor yn cefnogi'r gwelliant cyntaf. Felly, dywedodd y Cadeirydd, na fyddai angen pleidleisio ar yr ail a'r trydydd gwelliant

oherwydd fod y Pwyllgor, wrth gefnogi'r gwelliant cyntaf, yn derbyn bod y broses yn destun cyfnod o saib ac adolygiad. Dylid ystyried unrhyw gynigion pellach ar ôl i'r adolygiad gael ei gynnal.

Ar ôl ystyried yr holl wybodaeth a gyflwynwyd, y sylwadau a wnaed, ac oherwydd lefel y pryder a fynegwyd a nifer y materion a oedd yn nhŷ y Pwyllgor, yn parhau i fod heb eu hateb, PENDERFYNWYD argymhell i'r Pwyllgor Gwaith fod y penderfyniad ar foderneiddio ysgolion yn ardal Seiriol yn cael ei ohirio er mwyn rhoi mwy o amser i adolygu ac i asesu'r effaith ar y gymuned, a hefyd i ffurfio grŵp rhanddeiliaid i edrych yn fanwl ar ffyrdd eraill o liniaru'r risgiau yn yr ardal.

5 RHAGLEN MODERNEIDDIO YSGOLION - ARDAL LLANGEFNI

Cyflwynwyd er ystyriaeth y Pwyllgor - adroddiad y Pennaeth Dysgu yn cynnwys yr adroddiad ar ganlyniad yr Ymgynghoriad Statudol ar ailgyflunio'r ddarpariaeth addysg gynradd yn ardal Llangefni (Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig) ynghyd ag argymhellion ar gyfer symud ymlaen.

Adroddodd yr Aelod Portffolio Addysg, Llyfrgelloedd, Ieuenctid a Diwylliant ar y broses ymgynghori a gynhaliwyd o 26 Medi, 2017 hyd 13 Tachwedd, 2017, a oedd yn cynnwys cyfarfodydd gyda staff, llywodraethwyr a rhieni Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig. Mae'r adroddiad yn crynhoi'r sylwadau o'r cyfarfodydd ymgynghori yn ogystal ag atborth gan disgyblion y ddwy ysgol. Dywedodd yr Aelod Portffolio, yn seiliedig ar y casgliadau y daethpwyd iddynt yn dilyn y broses ymgynghori statudol, fod 5 o argymhellion yn cael eu cyflwyno er ystyriaeth y Pwyllgor a bod y rhain eto yn anffodus, yn golygu cau ysgol.

Dywedodd y Pennaeth Dysgu, yn yr achos hwn, fod mwyafrif yr ymatebion wedi dod gan randdeiliaid yn Ysgol Talwrn, a bod hynny i'w ddisgwyl o ystyried y bod yr ysgol dan fygythiad o gael ei chau. Mae'r cynigion wedi cael eu diwygio ychydig o gymharu â'r rhai yr ymgynghorwyd yn wreiddiol arnynt oherwydd ar ôl asesu'r sefyllfa mewn perthynas ag Ysgol y Graig, ystyriwyd bod angen bloc neu adeilad newydd i'r ysgol yn hytrach na dim ond estyniad i'r adeilad a dod â dai disgyblion o Ysgol Talwrn i'r safle presennol. Cafodd nifer o gynigion amgen eu cyflwyno yn ystod y cyfnod ymgynghori gan gynnwys defnyddio Ysgol Talwrn i hyfforddi penaethiaid; moderneiddio neu adeiladu ysgol newydd yn Nhalwrn neu uno Ysgol Talwrn gyda naill ai Ysgol Llanbedrgoch neu Ysgol Pentraeth. Fodd bynnag, ar ôl ystyried yr holl gyflwyniadau a'r holl sylwadau a gafwyd, mae'r Awdurdod yn argymhell y dylid nodi'r cynigion fel y'u nodir yn yr adroddiad.

Anerchodd Mr Islwyn Humphreys (Corff Llywodraethol Ysgol Talwrn) a Bethan Wyn Jones (Grŵp Rhieni a Thrigolion) ill dau y Pwyllgor yn lleisio eu barn nhw a barn cymuned Talwrn ar y cynigion mewn perthynas ag Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn. Pwysleisiodd y ddau wrthwynebiad cryf Corff Llywodraethol Ysgol Talwrn a chymuned Talwrn i'r bwriad i gau ysgol y pentref a gofynnodd y ddau am i'r cynigion gael eu hailystyried. Wrth gyflwyno eu sylwadau, tynnwyd sylw'r Pwyllgor at y pwyntiau canlynol –

- Ar hyn o bryd nid oes ond 6 lle gwag yn Ysgol Talwrn. Adeiladwyd pedwar tŷ yn ddiweddar yn yr ardal ac mae teuluoedd yn y rhan fwyaf ohonynt. Yn ogystal, mae teulu o 6 wedi symud i'r pentref yn ddiweddar ac mae'r plant yn mynychu Ysgol Talwrn.
- Mae safonau addysg yn Ysgol Talwrn yn dda. Mae gan yr ysgol Bennaeth ifanc a brwdfrydig sy'n parhau i adeiladu ar lwyddiannau'r ysgol yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Mae gan yr ysgol record ragorol o ran datblygu elfennau personol, cymdeithasol a lles addysg y plant. Mae'r ysgol hefyd yn gallu dangos tystiolaeth o gyflawniad yn CA2 ac o ran canlyniadau, mae ymysg y goreuon o ysgolion Ynys Môn yn CA2.
- Mae Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn yn nodi bod gan blant yr hawl i roi eu barn ac i'r farn honno gael ei chlywed. Mae'r plant yn Ysgol Talwrn wedi

mynegi tristwch ynghylch y posibilrwydd y bydd yr ysgol yn cau ac maent yn bryderus ynghylch hyn.

- Mae asesiad yr Awdurdod yn dod i'r canlyniad fod Ysgol Talwrn yn ddud i'w rhedeg. Mae hyn oherwydd blynyddoedd o ddiffyg buddsoddiad yn yr ysgol.
- Oherwydd natur y ffordd a diffyg llwybr troed, mae yna bryderon gwirioneddol ynglŷn â diogelwch disgyblion sy'n teithio adref i Dalwrn o Ysgol y Graig yn enwedig yn dilyn gweithgareddau ar ôl ysgol.
- Nid oes unrhyw Gynllun Busnes wedi'i gyflwyno i gefnogi'r cynigion nac ychwaith yr arbedion y rhagwelir y bydd yn deillio ohonynt. Yn y pen draw, bydd cymeradwyo'r cynnig yn costio oddeutu £650k i'r Awdurdod ac yn gosod baich ar genedlaethau'r dyfodol gydag ymrwymiad 50 mlynedd a fydd yn gorfod cael ei dalu 20 mlynedd ar ôl cwblhau'r adeilad arfaethedig.
- Un o amcanion Cynllun y Cyngor ar gyfer 2017-22 yw sicrhau bod dinasyddion Ynys Môn yn ffynnu ac yn cyflawni eu potensial - ni fydd hyn yn cael ei wireddu trwy gau ysgol gymunedol. Mae trigolion Talwrn yn dymuno gweld cymuned hyfyw a naturiol Gymreig gyda phobl o bob oedran lle mae mewnfudwyr yn cael eu hintegreiddio i deulu Talwrn.
- Mae Llywodraeth Cymru wedi gosod targed o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050; ni fydd cau ysgol gynradd lle siaredir Cymraeg yn helpu i ddenu pobl i'r ardal nac yn cyfrannu at gyflawni uchelgais Llywodraeth Cymru ar gyfer yr iaith Gymraeg.
- Nid yw'r ddogfen ymgynghori statudol yn gwneud cyfiawnder â'r 108 o llythyrau o wrthwynebiad i'r bwriad i gau Ysgol Talwrn
- Nid yw Asesiad Effaith Gymunedol yr Awdurdod yn adlewyrchu effaith wirioneddol cau Ysgol Talwrn ar y gymuned fel y tystiwyd i hynny gan y llythyrau a dderbyniwyd gan ystod o gymdeithasau.
- Mae'r cynnig yn ceisio sicrhau bod gwasanaethau yn cael eu hintegreiddio'n effeithiol; mae'r cynnig yn golygu y bydd mwy o gyfleusterau'n cael eu rhoi i dref y mae ei seilwaith a'i hamrediad o wasanaethau eisoes yn helaeth tra'n amddifadu trigolion Talwrn ohonynt.
- Mae'r wybodaeth a gyflwynwyd i'r Pwyllgor i'w alluogi i lunio barn yn anghywir, yn hen ac nid yw'n gytbwys.

Cyfeiriodd y Cadeirydd at e-bost a dderbyniodd oddi wrth Mr Tony McQuire Jones a anfonwyd hefyd at Mr Mark Isherwood, Aelod Cynulliad Gogledd Cymru. Mae'r e-bost yn cyfeirio at Gŵd Trefniadaeth Ysgolion 2013 sy'n golygu fod rhaid i'r Awdurdod, o fewn 13 wythnos i'r cyfnod a ganiateir ar gyfer ymatebion neu cyn cyhoeddi'r cynigion, gyhoeddi adroddiad ymgynghori sy'n crynhoi pob un o'r materion a godwyd gan yr ymgynghoreion, gan ymateb i'r rhain gydag esboniad, diwygio'r cynigion, gwrthod y pryderon gyda rhesymau i gefnogi hynny a nodi safbwynt Estyn ynglŷn â rhinweddau cyffredinol y cynigion. Roedd Mr McQuire Jones yn gofyn pam fod y materion a godwyd yn yr ymgynghoriad yn ogystal ag ymateb Estyn i'r ymgynghoriad wedi cael eu gadael allan o'r adroddiad ymgynghori.

Dywedodd y Pennaeth Dysgu, yw'n bosibl rhestru'r holl wrthwynebiadau yn y ddogfen ymgynghori oherwydd y byddai hynny'n ei gwneud yn rhy hir, serch hynny, mae'r holl ymatebion ac atodiadau ar gael. Mae'r ddogfen ymgynghori yn ceisio crynhoi sylwedd yr ymatebion a gafwyd. O ran Estyn, yr un modd â'r ymgynghoriad a drafodwyd yn yr eitem flaenorol, ni chafwyd ymateb gan Estyn i'r ymgynghoriad hyn yma. Bydd yr Awdurdod yn gwneud ymholiadau.

Siaradodd y Cynghorwyr Nicola Roberts a Dylan Rees fel Aelodau Lleol. Tynnodd y Cynghorydd Nicola Roberts sylw at bryderon mewn perthynas â diogelwch disgyblion Ysgol y Graig yn ystod y cyfnod adeiladu / addasiadau; y trefniadau ar gyfer integreiddio'r bloc newydd arfaethedig gyda'r adeilad presennol fel eu bod yn gweithredu fel un ysgol a'r trefniadau ar gyfer darparu adnoddau ychwanegol a / neu wasanaethau parhaus. Er bod y cynigion a gyflwynwyd yn well na'r rhai a gyflwynwyd yn wreiddiol i'r graddau y mae'r

Awdurdod wedi cydnabod y farn leol bod angen adeilad ychwanegol, nid ydynt yn ddelfrydol. Dywedodd y Cyngorydd Nicola Roberts fod y sefyllfa yn Llangefni yn wahanol i honno yn yr ardaloedd eraill lle gweithredwyd rhaglen moderneiddio ysgolion, a hynny oherwydd nad oes digon o leoedd ysgol yn Llangefni (yn hytrach na gormod). Cyfeiriodd at yr her bosibl wrth geisio integreiddio plant o ysgol wledig fach fel Ysgol Talwrn i ysgol dau floc fwy fel Ysgol y Graig lle bydd y wynebaw a'r lleoliad yn anghyfarwydd a cheisio, ar yr un pryd, sicrhau lles a gwytnwch y plant. Dywedodd fod Ysgol Talwrn yn ildio llawer ar gyfer y broses foderneiddio. Cyfeiriodd hefyd at gymwysterau gwyrdd Ysgol y Graig a allai gael eu heffeithio gan fewnlifiad o ychwaneg o ddisgyblion yn teithio i'r ysgol a'r sefyllfa sydd eisoes yn broblemus o ran parcio yn yr ysgol a'r ardal o'i h amgylch. Gan fod Ysgol y Graig ei hun yn adeilad gweddol newydd, gofynnodd am sicrwydd mai'r cynigion hyn yw'r ateb iawn y tro hwn ar gyfer yr ardal hon yn Llangefni ac o ystyried twf yr ardal yn y dyfodol.

Dywedodd y Pennaeth Dysgu fod diogelwch y safle o'r pwys mwyaf; bydd asesiad risg yn cael ei gynnal cyn i unrhyw waith gael ei wneud a rhoddir sylw priodol i bob agwedd ar ddiogelwch y plant. O ran integreiddio'r ddau floc ar wahân, bydd yn rhaid i bob bloc gael ei neuadd a'i ffreutur ei hun oherwydd nad oes digon o le yn Ysgol y Graig fel ag y mae a byddai'n rhaid trefnu i'r plant gael amser chwarae ac amser cinio ar adegau gwahanol. Bydd gwasanaethau ychwanegol ar ffurf clybiau cyn-ysgol, clybiau gofal, Dechrau'n Deg ac ati yn cael eu hymgorffori yn y cynllun yn y dyfodol ac mae'r cynllun hwn yn cynnig y potensial i weithio ochr yn ochr â'r Mudiad Meithrin a chyda'r Ganolfan Blant i sicrhau'r ddarpariaeth ddi-dor y cyfeirir ati. O ran gallu ymdopi â thwf yn y dyfodol, mae'n ofynnol i'r Awdurdod seilio ei gynllun busnes ar ffeithiau h.y. datblygiadau sydd wedi cael caniatâd cynllunio; mae'r Awdurdod wedi ystyried y rhagamcanion yn y CDLI ar y Cyd ar gyfer yr ardal gyfan dros yr ychydig flynyddoedd nesaf ac wrth gynllunio unrhyw ysgol newydd bydd yn ceisio caniatáu ar gyfer twf pellach yn y dyfodol. Mae capasiti yn Ysgol y Graig ar hyn o bryd ar gyfer dwy ystafell ddosbarth newydd, ond yn yr achos hwn, nid yw hynny'n ddigonol ac mae angen bloc newydd. Ni chaniateir i'r Awdurdod adeiladu ysgol newydd sydd â 10% o lefydd gwag heb achos busnes cadarn iawn dros wneud hynny e.e. os yw'n gwybod bod diwydiant penodol yn dod i'r ardal a bod caniatâd cynllunio wedi'i roi ar gyfer tai a fydd yn tynnu i mewn nifer uchel o deuluoedd ifanc. Nid yw dod â dwy ysgol at ei gilydd mewn un endid yn digwydd ar unwaith ar ôl cau ysgol; mae'n broses sy'n cymryd dros 2 flynedd lle mae grwpiau o blant yn cael eu dwyn ynghyd i arfer â'i gilydd a'u sefyllfa newydd; cynhelir gweithgareddau ar y cyd a chydlynir y cwricwlwm fel bod y plant yn gwneud yr un gwaith ar yr un pryd i'r un lefel ar gyfer yr un ystod oedran. Felly mae'r Awdurdod yn hyderus y bydd y plant yn gwybod beth sy'n digwydd fel bod unrhyw ofnau yn cael eu lleddfu ac y byddant wedi cael yr amser i baratoi ar gyfer y newid. O ran teithio, mae darpariaeth tacsis yn mynd yn ôl ac ymlaen rhwng Llangefni a Thalwrn ar hyn o bryd, felly ni fydd y sefyllfa o ran y cynllun arfaethedig yn wahanol. Bydd yr Awdurdod yn edrych ar nifer y siwrneiau a wneir, nifer y plant dan sylw a chyflwr a diogelwch llwybrau troed fel rhan o'r asesiad ehangach o'r ardal. Mae'r Awdurdod yn ymwybodol o'r problemau parcio mewn perthynas ag Ysgol y Graig fel y mae ar hyn o bryd ac fel agwedd allweddol ar y gwaith bydd raid i'r Awdurdod gydbwysu'r hawl i'r cyfleusterau parcio y gall eu cynnig gyda chanlyniad yr asesiad effaith traffig y bydd yr Awdurdod yn ei gynnal. Fodd bynnag, mae'r Awdurdod yn ymwybodol o'r heriau yn yr ardal sydd wedi'u crybwyll yn glir yn yr ymatebion i'r ymgynghoriad. Wrth ymateb i gwestiwn pellach gan yr Aelod Lleol mewn perthynas â'r tir sydd ar gael, cadarnhaodd y Swyddog fod y broses o nodi tir addas ar gyfer y bloc newydd wedi cychwyn – roedd rhaid i'r Awdurdod fod wedi dechrau'r broses hon er mwyn gallu cyflwyno rhai o'r cynigion i'r Pwyllgor.

Dywedodd y Cyngorydd Dylan Rees, hefyd yn siarad fel Aelod Lleol, er ei fod yn cefnogi ehangu Ysgol y Graig fel rhan o'r ateb i'r broblem mewn perthynas â'r nifer annigonol o leoedd ysgol yn Llangefni, roedd yn anghyfforddus gyda'r bwriad i gau Ysgol Talwrn fel rhan o'r ateb oherwydd mai problem yn ysgolion Llangefni yw hon, ac ni ddylai ysgolion

gwledig orfod dioddef yn ei sgil. Cyfeiriodd a dyfynnodd o'r datganiad a wnaed y llynedd gan y Gweinidog dros Addysg yn Llywodraeth Cymru yn egluro y dylid rhagdybio yn erbyn cau ysgolion gwledig ac na ddylid ystyried cau ond pan fydd dewsiadau eraill a'u heffeithiau ar y cymunedau wedi cael eu hystyried. Pan yn ystyried cau ysgol, dywed y Gweinidog y dylid rhoi sylw i'r canllawiau wrth asesu'r effaith debygol ar ansawdd a safonau addysg, yr effaith debygol ar y gymuned ac effaith debygol y gwahanol drefniadau teithio. Dywedodd y Cynghorydd Dylan Rees fod siaradwyr blaenorol wedi cyfeirio at safon uchel yr addysg yn Ysgol Talwrn a'r effaith ddinistriol y byddai cau'r ysgol yn ei chael ar y gymuned ac ar fudiadau sy'n dibynnu arni, e.e. yr Eisteddfod leol. Cyfeiriwyd hefyd at y problemau posib o safbwynt trafnidiaeth a'r tagfeydd presennol o gwmpas Ysgol y Graig. Felly, er ei fod yn croesawu'r cynigion i fynd i'r afael â'r problemau yn Ysgol y Graig, nid oedd yn derbyn y dylai cau Ysgol Talwrn fod yn rhan o'r ateb.

Fel Cadeirydd, dygodd y Cynghorydd Dylan Rees sylw yn y fan hon at y ffaith fod y Pwyllgor bellach wedi bod rhedeg am dair awr ac yn unol â'r darpariaethau dan baragraff 4.1.10 yng Nghyfansoddiad y Cyngor, roedd angen penderfyniad gan y mwyafrif o'r Aelodau hynny o'r Pwyllgor a oedd yn bresennol i gytuno i'r cyfarfod fynd yn ei flaen. Penderfynwyd y dylai'r cyfarfod barhau.

Rhoddodd y Pwyllgor ystyriaeth i'r wybodaeth a gyflwynwyd yn ysgrifenedig ac ar lafar ac fe wnaethpwyd y pwyntiau canlynol –

- Roedd y Pwyllgor yn nodi ac yn cydnabod y teimladau cyrf yng nghymuned Talwrn yn erbyn cau ei hysgol gan dderbyn eto fod cau ysgol yn gynnig anodd a gresynus.
- Nododd y Pwyllgor mai prinder lleoedd ysgol yn Llangefni yw'r broblem yn hytrach na lleoedd gweigion. Er bod y Pwyllgor yn cydnabod bod angen mynd i'r afael â'r sefyllfa o ran Ysgol y Graig, nododd ymhellach fod cau Ysgol Gynradd Talwrn fel rhan o'r ateb i ddatrys y broblem yn yr ardal a'r tagfeydd ychwanegol yn Llangefni y gallai hyn ei achosi yn ymddangos yn groes ac yn ateb y mae gan y Pwyllgor broblem ag ef.

Dywedodd y Pennaeth Dysgu y bydd asesiad effaith traffig yn cael ei gynnal fel rhan o'r cynllun a bod cynllun busnes yr Awdurdod yn annhebygol o gael ei gymeradwyo oni bai ei fod yn gallu dangos ei fod wedi ymgynghori â'r Awdurdod Prifffyrdd ac yn gallu dangos bod yr ardal yn ddiogel.

- Nododd y Pwyllgor mai dim ond 6 o lefydd gwag sydd ar hyn o bryd yn Ysgol y Talwrn a bod y rhain yn debygol o gael eu llenwi gan bedwar eiddo sydd newydd gael eu hadeiladu. Nododd y Pwyllgor hefyd fod yr ysgol yn perfformio'n dda o dan arweiniad pennaeth ifanc a benodwyd yn ddiweddar ac mai'r ysgol yw canolbwynt bywyd cymunedol, gweithgaredd cymunedol a'r iaith Gymraeg. Felly, nid yw'r achos dros gau yr ysgol yn glir.
- Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ynghylch nifer y disgyblion sy'n mynychu Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn o'r tu allan i'w dalgylchoedd eu hunain ac a yw'r cynlluniau'n ystyried y 300 o dai newydd sydd wedi eu cynllunio ar gyfer ardal Llangefni ac sydd eisoes wedi cael caniatâd cynllunio.

Dywedodd y Pennaeth Dysgu fod oddeutu 50% o'r disgyblion yn Ysgol Talwrn yn byw y tu allan i'r dalgylch; mae 4 disgybl yn cael eu danfon mewn tacsï o Llangefni oherwydd nad oes lle iddynt yn Ysgol y Graig. Mae nifer y disgyblion o'r tu allan i'r dalgylch sy'n mynychu Ysgol y Graig wedi gostwng yn ddiweddar oherwydd mai lle i ddisgyblion lleol yn unig sydd ar gael yn yr ysgol. Cadarnhaodd y Swyddog fod ystyriaeth wedi cael ei rhoi i'r datblygiadau tai sydd ar y gweill yn Llangefni.

Gwnaeth y Prif Weithredwr y pwyntiau canlynol -

- Mae cau ysgol yn benderfyniad caled ac yn anodd ei dderbyn ond mae'n rhaid ei ystyried yn wyneb realiti'r sefyllfa.
- Mae Ysgol Talwrn yn perfformio'n dda yn CA2 ond nid yw perfformiad yr ysgol ac Ynys Môn yn gyffredinol mor dda yn CA1 (Y Cyfnod Sylfaen).
- Ar hyn o bryd, mae 6 lle gwag yn Ysgol Talwrn 6. Fodd bynnag, roedd canran y lleoedd gweigion yn yr ysgol yn uchel ar un adeg, a dyna pam y rhoddwyd ystyriaeth i ddyfodol yr ysgol. Roedd nifer y lleoedd gweigion wedi gostwng oherwydd y diffyg lleoedd mewn ysgolion yn Llangefni gyda phlant o Langefni yn mynd i Ysgol Talwrn.
- Bod yr Awdurdod yn wynebu heriau ariannol ac y bydd y rheini'n parhau; mae cyllidebau ysgolion hefyd yn gostwng yn sylweddol sy'n golygu bod raid ystyried dyfodol ysgolion bach.
- Er bod Ysgol Talwrn wedi llwyddo i benodi pennaeth, y tueddiad yw i benaethiaid ysgolion bach symud ymlaen pan fydd cyfle'n codi; mae hefyd yn fwy o her i recriwtio a chadw penaethiaid mewn ysgolion bach sy'n ffactor yn nhrefniadau cynllunio olyniaeth yr Awdurdod.

Dyweddodd y Pennaeth Dysgu fod Ysgol Talwrn wedi cael tri phennaeth gwahanol mewn cyfnod cymharol fyr, sy'n ystyriaeth o bwys i'r Awdurdod wrth iddo gynllunio ar gyfer cynaladwyedd ei ysgolion yn y dyfodol.

Ar ôl ystyried yr holl wybodaeth a gyflwynwyd a'r sylwadau a wnaed, PENDERFYNODD y Pwyllgor argymhell i'r Pwyllgor Gwaith –

- **Bod adeilad presennol Ysgol y Graig yn cael ei ddefnyddio a'i addasu ar gyfer Cyfnod Allweddol 2, sef blynyddoedd 3 i 6.**
- **Y dylid adeiladu bloc neu adeilad newydd ar gyfer y Cyfnod Sylfaen h.y. y Dosbarth Derbyd a Blynyddoedd 1 a 2.**
- **Ni ddylid cau Ysgol Talwrn.**
- **Dylid ystyried adleoli'r ddarpariaeth Dechrau'n Deg o fewn y ddarpariaeth newydd.**
- **Dylid sicrhau bod y tyrbîn gwynt ar y safle yn gweithio erbyn dyddiad agor yr adeilad newydd.**

6 ASESAD DIGONOLRWYDD CHWARAE

Penderfynwyd gohirio ystyried yr eitem hon oherwydd diffyg amser.

7 BLAEN RAGLEN WAITH

Penderfynwyd gohirio ystyried yr eitem hon oherwydd diffyg amser .

**Cynghorydd Dylan Rees
Cadeirydd**